

**ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ
Ց Ա Ն Կ Ե Ր**

ԱՆՁՆԱՆՈՒՆՆԵՐԻ, ՏՆՂԱՆՈՒՆՆԵՐԻ, ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅՈՒՆ

ՕՏԱՐ ԲԱՌԵՐԻ ԲԱՌԱՐԱՆ

Սուրբ Բառերը բացատրելիս նկատի ենք ունեցել տվյալ բառի կոնկրետ կամ մոտավոր իմաստը ներկայացվող ընդհանուր Արաբերեն և պարսկերեն բազմաթիվ բառեր որոնք օգտագործողներն անմիջականորեն վերցրել են թուրքերենից, նշեցինք որպես թուրքերեն: Բառերի ուղղագրությունը պահել ենք ընդգրկելով համապատասխան: Բառերի բացատրության համար օգտվել ենք Հակոբոս Պողաճյանի «Համառոտ բառարան ի տանկական է ի հայ աշխատության հրկրորդ հատորից (Վիեննա, 1841) և Ստ. Մալխասյանցի «Հայերէն բացատրական բառարան»-ի չորս հատորներից (Երևան, 1944—1945 թթ.):

Մի քանի բառերի իմաստը չկարողացանք դնել: Որոշ բառերի բացատրությունը շնորհակալությամբ վերցրեցինք Հ. Գ. Փափազյանից և Մ. Կ. Զուլայանից: Գործածված են հետևյալ համառոտագրությունները՝ արբ.—արաբերեն, թրք.—թուրքերեն, լատ.—լատիներեն, լհ.—լեհերեն, հուն.—հունարեն, պրսկ.—պարսկերեն:

Արմավիլի (թրք.)—Հացթուխ, հացագործ—359
Աղալիտ (արբ.)—Աստղաբաշխական և ախտաբական նյութերի ժողովածու—453
Աղախալ (պրսկ.)—Գյուղի ավաղ—364, 583
Ամալ (թրք.)—խնամք, երախտիք—50
Ամանաբ (թրք.)—Ամանդ, պահ տրված իր—580
Ապուրչում (պրսկ.)—Մետաքս—248
Արախնե (պրսկ.)—Քրտինքը ձծող փոքրիկ գլխարկ—248
Անդա (թրք.)—Հանձն առնել, երաշխավորել—364

Խաշխի (թրք.)—Նվիրել—172, 304, 534
Բլգար լինել (թրք.)—Հոգնել, ձանձրանալ—212
Բունա—Մեր, հին—197

Դագ (թրք.)—Երկարության չափ—427
Դամի (թրք.)—Նավակ—610

Դարբա (արբ.)—Նվագ, անգամ, հարված—193
Դուլաթ—Տե՛ս Տուլաթ(ավուր)
Դուկար—Հյուան—315
Դոշամա (թրք.)—սալահատակ, շարվածք—427

Խաղի (թրք.)—Ապստամբ, օրինազանց—134, 151, 246
Խախ (թրք.)—Սպառազինություն, ուղի. հանդերձանք, զենք—618
Եկրա (թրք.)—Կտորի տեսակ—248
Եմ (թրք.)—Ուտելիք, անասնակեր—476

Զահմաթ (թրք.)—Նեղություն, դժվարություն—304

Զահրա (թրք.)—Պաշար, պարեն, ուտեստ—194
Զուլում (թրք.)—Անիրավություն, անգթություն, զրկում—444, 446

Էդիլ (արբ.)—Արդար—147, 632

Բալան (ել) (թրք.)—Կողոպուտ, ավարառություն, կողոպտել, ավար առնել—179, 247, 445, 584, 648 (և այլուր)

Բախթան (պրսկ.)—Ավար—187, 648
Բախիան (թրք.)—Կազմող. կազմել տվող—?ձ
Բամամ (թրք.)—Լրիվ, լի, անթերի—125, 657
Բամիլ (թրք.)—Մաքուր, ջինջ, անարատ—152
Բաջալ (արբ.)—Նեռ, հակաքրիստոս—367
Բաս (թրք.)—Բաժակ—248
Բավթա—Կտորի տեսակ—248
Բուխի (թրք.)—Ափսե, սկուտեղ—248
Բոթ (թրք.)—Թնդանոթ—207
Բուֆանկ (պրսկ.)—Հրացան—126, 207

Լիֆուրս (թրք.)—Զրպարտություն, շարախոսություն—229

Լաշար (պրսկ.)—Ռանակ, զորամաս—126

Խաղնա (նաև Խաղինա) (թրք.)—Գանձ, գանձարան, շտեմարան—29, 43, 135, 441

Խաթր (արբ.)—Պատիվ, հարգ—86, 492
Խալալ—տե՛ս Հալալ

Խալիս (Կ) (արբ.)—Ավարա(Կ), աղաա(Կ)—114, 504

Խալովի—Փոքր իւալի?—400

Խան (Քրք.)—Հուրանոց, իչնան—247, 618

Խանչար (Քրք.)—Դաշուն—322

Խապար (Քրք.)—Լուր, տեղեկութիւն—218

Խաւ (արբ.)—ընտիր, լավորակ, մեծապին—126

Խարան (Քրք.)—Գլխահարկ, սուրբ—315

Խարիպ—տե՛ս Ղարիպ

Խարե(Կ) (Քրք.)—Մախս(Կ)—229

Խզիւայ—տե՛ս Խազեա

Խիլան (Քրք.)—Թշվառ, խեղճ, դժբախտ, կին—332

Խլլա (արբ.)—Ջոբետ, խալաթ—219, 5:0

Խիսար—տե՛ս Խար

Խըշլա(Կ) —տե՛ս Ղըշլա(Կ)

Խունդար (պրսկ.) Թաղավոր, արքա—129, 178, 315 (և ալլուր)

Խսար(Կ) (արբ.)—Պաշարում, պաշարել, շքր-ջապատում, շքրապասել—147, 296, 448

Խսալ (Քրք.)—Հաշիվ, թիվ—194

Խումգ (պրսկ.)—Կարմիր—419

Կուր (իմա դու, պրսկ.)—Մահմեդականի դե-րեղման—444, 445

Հսրբ—տե՛ս Խար

Հսլալ (Քրք.)—Արգար, անխարդախ, օրինա-վոր—57, 173, 198, 214, 215 (և ալլուր)

Հալան (Քրք.)—Ռուրդ, բամբակ դոդո—315

Հլմշէնրի (պրսկ.)—Համաքաղաքացի—323

Հրզմաթ (արբ.)—Մտալութիւն, սպասավորու-թիւն—644

Հիլս—տե՛ս Խիլա

Հլանլ—տե՛ս Խալլս(Կ)

Հոնմար—տե՛ս Խոնդար

Հում (արբ.)—Իշխանութիւն, հրաման—421, 539, 540, 657

Ղարով (արբ.)—ընդունել, համաձայնել—304

Ղաղագ (արբ.)—Մետաքոզործ—248

Ղալա (արբ.)—Ամրոց, բերդ—152, 249

Ղալատ (արբ.)—Ոխալ, վրիպակ—544

Ղամ (արբ.)— Վիշտ, թախիծ—735

Ղայիլ (արբ.)—Հավանել, համաձայնվել—415

Ղաուպ (Քրք.)—Մտադործ, մտավաճառ—27, 104

Ղալլալաշ (Քրք.)—Կարմիր գլուխ (պարսիկ)—294

Ղարալէշ—134

Ղարղաշ (Քրք.)—Նղբալը, հարազատ—56

Ղարիպ (ալլուր) (Քրք.)—Պանդուխտ, օտարա-կան, պանդխտութիւն—57, 101, 103, 123, 271, 323, 435 (և ալլուր)

Ղարղ (արբ.)—Ջրասույղ, նաւաբեկ—415

Ղարղա (Քրք.)—Աղմուկ աղաղակ, կոխվ—61

Ղաֆիլ (արբ.)—Հանկարծակի—618

Ղըշլա(Կ) (Քրք.)—Ձմեռանոց, ձմեռել—419, 459, 631

Ղլեաթի (Քրք.)—Հնարամտութիւն—345

Ղուլ (Քրք.)—Մտառ, սպասաւոր, դիւնդոր—134, 135, 147 (և ալլուր)

Ղուլա (Քրք.)—տե՛ս Ղալա

Ղումաշ (արբ.)—Կերպաս—248, 618 (և ալլուր)

Ճլլալի (արբ.)—Խոռվարար, ապստամբ—246 (և ալլուր)

Ճլեալէնի (Քրք.)—Մամուլի, դիւարանի վրա աշխատող—396

Ճումունար (պրսկ.)—Համայնք, հոսարակու-թիւն, բաղմութիւն—364

Ճող (Քրք.)—Մալը, եղը—296

Մալարիս (Քրք.)—Պատնեշ, պատվար, հողա-րուր—125

Մալ (արբ.)—Հարստութիւն, ինչք, դուլք—126, 367, (և ալլուր)

Մալագ(իկ) (արբ.)—Անչափահաս—10, 135, 231, 641

Մանալ (արբ.)—Վալը, տեղ—125

Մանլա (արբ.)—Թաղ—249, 639 (և ալլուր)

Մանառո—649

Մանագուլ (արբ.)—տեսարան—453

Մէլլանա (պրսկ.)—գինետուն, պանդոկ—618

Միգան (Քրք.)—Քաշ, լափ—125, 248

Մոնոզոն (հուն.)—Մենակեայ, արեղա—404, 598 (և ալլուր)

Մուրալս—248

Մուղատում—Կտորի տեսակ—248

Յաղսալի—տե՛ս Աղսալի

Յոլ (Քրք.)—Նահանգ—179, 336 (և ալլուր)

Նալպանտ (պրսկ.)—Պալտար—266, 495

Նաղտ (արբ.)—Կանխիկ, առձեռն—197

Նալիպ (արբ.)—Գլուղապետ—43, 73

Նու (հուն.)—Հարս—574

Նուրուր (արբ.)—Ականատես, վկա—492

Նալխա (իմա՛ղայէդ. Քրք.)—Նալ—618

Նարի (Քրք.)—Կտորի տեսակ—248

Ոխլ }
Ոխի } —տե՛ս Վալսմ
Ոխս }

Ովրալ (արբ.)—Պա՛ տալ, երաշխավորել—197

Ուլմիշ (թրք.)—Համապատասխան, նման—374, 375

Ուլլա (թրք.)—Վարպետ, հմուտ, ուսուցիչ—170—172, 234, 303 (և այլուր)

Չարուխ (թրք.)—Տրեխ—618

Չարսու (պրսկ.)—Շուկա—125, 618

Չիֆլա (թրք.)—Կտորի տեսակ—248

Չոֆ (եյ) (թրք.)—Մոնեկ, ծերադիր—126

Չուխա (թրք.)—Մահուդ, նուրբ գործված կըտոր—248

Չուլխա (թրք.)—Մերկ—126

Չորվանի (թրք.)—Աղա, խոշա—618

Պազար (պրսկ.)—Շուկա—248, 618 (և այլուր)

Պազաուտան (նաև պեղաստան) (արբ.)—Կերպասի արհեստանոց—125, 248

Պառի—Մյուս, մնացյալ—350, 400 (և այլուր)

Պաղլայ (պրսկ.)—Պարտեղ, այդի—247

Պան (լհ.)—Պարոն—435, 436, 527, 733, (և այլուր)

Պանդուկ (հուն.)—Հյուրանոց, իշխան—730, 738 (և այլուր)

Պաշխա (թրք.)—Ուրիշ—315

Պեպուսայ (թրք.)—Ջարդարված—652

Պուրունենուկ—Մալծոված կտոր—248

Պուլուկսաշի (թրք.)—Ջորագլուխ, դնդապետ—151

Ջինս (արբ.)—Տոհմ, աղգաստհմ—30

Ռայլս—տե՛ս Ռեա

Ռալշ—86

Ռես (արբ.)—Գյուղապետ, պիխավոր—279, 401 (և այլուր)

Ռզակ (նաև ընդակ) (արաբ.)—Ունեցվածք, պաշար—126, 229, 367, 618 (և այլուր)

Սազլեկ? } —295

Սազլեակ? }

Սալտու (արբ.)—Խեղ. խեղանդամ, հաշմանդամ—427

Սալտուխան (թրք.)—Կտավի տեսակ, կոշիկի երես—248

Սահուր (արբ.)—Ժամ—584, 698

Սանիարքուր (արբ. պրսկ.)—Արհեստավոր
Սանեախ (թրք.)—Իշխանություն, շրջան—428, 446

Սապասլ (արբ.)—Պատճառ, առիթ—74

Սարդուր (պրս.)—Կուսակալ, ղորավար—125, 137, 264 (և այլուր)

Սիճոո (հուն.)—Սահման—28, 408

Սովտայ (արբ.)—Կրոնական պաշտոնյա—432

Սուրկուն (թրք.)—Աքսոր, տարագրություն—329

Սուրու (թրք.)—Ոչխարի հոտ—152

Սուլեն (թրք.)—Հարկի տեսակ—315

Սուտալապ (արբ.)—Աստղաբաշխական գործիք—436

Սոլ (լատ.)—Կոշիկ—305

Սոդրլիք (թրք.)—Հոգևոր զպրոցի ուսանողներ—529

Վախմ (արբ.)—Եկեղեցուն նվիրած կալվածք—203, 304, 364, 403, 454 (և այլուր)

Վալայ (պրսկ.)—Մետաքսյա նուրբ շղարշ—248

Վաղն—տե՛ս Վախմ

Վալիլ (արբ.)—Վերակացու, լիազոր—220

Վիվիս—453

Տալսմայ (թրք.)—Գուշակություն—453

Տալի (թրք.)—Վեճ, դատ—197

Տրեազ (արբ.)—Մաղր, կատակ—248

Տուլվաք (ավուր) (թրք.)—Ճոխություն, հարստություն, փարթամություն—128, 229, 350 (և այլուր)

Փախիր վուխարու (արբ.)—Աղբատ, մորացկան—134

Փայդու (արբ.)—Մշակ—490

Փարթայ (թրք.)—Հագուստ—80

Փուր (պրսկ.)—Շատ—618

Փաշիշ (պրսկ.)—Քահանա, Լրեց—126

Փեսու (արբ.)—Մածկոց, կտորի տեսակ

Փեֆե (թրք.)—Գյուղապետ—43

Փրան (պրսկ.)—Կտավ—248

Փոխայա—Գյուղապետ—18

Փոշլ (թրք.)—Վերնատուն—565

Փոսալու—494